

• Onderweg naar morgen •

In haar veelbesproken ambtsperiode heeft Winnie Sorgdrager een speciale adviescommissie voor het auteursrecht in het leven geroepen. Aanleiding voor het instellen van de commissie — die bestaat uit bijna alle Nederlandse hoogleraren auteursrecht — was de moeizame totstandkoming van een wetsvoorstel om het reprorecht voor eens en altijd goed te regelen. Bij de start van Paars II heeft die commissie forse kritiek geleverd op het 'Voorstel voor een richtlijn inzake auteursrecht en naburige rechten en de informatiemaatschappij' van de Europese Commissie. Dat voorstel wordt deze maand in het Europees Parlement besproken, en op dit moment ronnen de lobby's in Brussel over elkaar heen om de laatste amendingsvoorstellen in het parlement c.q. in de bijzondere justitiële commissie te injecteren. Aangezien het richtlijnvoorstel het aanzien van het Nederlandse auteursrecht fundamenteel zou kunnen veranderen, is het interessant nog eens kort stil te staan bij de huidige ontwikkelingen.

Rechtvaardig In het voorstel worden onderwerpen geregeld waar iedere auteursrechthebbende, exploitant, intermediair en gebruiker mee te maken krijgt. Betreffende het *verveelvoudigingsrecht* stelt de EC voor om iedere verveelvoudiging onder het verbodsrecht van de auteur te laten vallen, uitgezonderd de tijdelijke en economisch onbetrekkende kopie (bijvoorbeeld de kopieën die nodig zijn om een video vanuit een Duitse databank elektronisch naar een gebruiker in bijvoorbeeld Portugal te krijgen). De Nederlandse adviescommissie kan hier niet mee uit de voeten en pleit voor een zogeheten 'normatieve' benadering, waarin de 'gerechtvaardigde belangen van rechthebbers' centraal staan. Deze belangen bepalen welke controle de rechthebbers moeten kunnen houden op de kopieerhandeling. Deze benadering lijkt rechtvaardiger dan de invalshoek van de Europese Commissie, die in feite het juridische begrip verveelvoudiging vereenzelvigt met de technische verveelvoudiging. Beide benaderingen lossen echter het onvermijdelijke afbakeningsprobleem niet op. Van geval tot geval zal moeten worden gezien wanneer

De totstandkoming van regelgeving voor auteursrecht voor nieuwe media beleeft zijn zoveelste aflevering. Maar het blijft spannend.

een verveelvoudiging 'tijdelijk en economisch onbetekenend' is of wanneer een kopie niet de gerechtvaardigde belangen van de rechthebbende schendt. Een lange weg lijkt nog te gaan.

Met betrekking tot het openbaarmakingsrecht stelt de EC voor om ook de interactieve beschikbaarstelling van een werk (zoals *video on demand*) uitdrukkelijk onder het openbaarmakingsrecht c.q. onder het verbodsrecht van de auteur te brengen. De adviescommissie stemt hiermee in en beveelt

Zeer controversieel zijn de voorgestelde uitzonderingen op het auteursrecht.

aan om de bevoegdheid zelf met zoveel woorden in de Auteurswet op te nemen. Mijns inziens een goed idee gelet op ons erg abstracte openbaarmakingsrecht, dat prettig rekbaar, maar soms ook onprettig onduidelijk is.

Zeer controversieel zijn de door de EC voorgestelde uitzonderingen op het auteursrecht. Het gaat dan over zaken als het recht om te citeren, om over te nemen in de pers, om te kopiëren voor eigen gebruik, om over te nemen ten behoeve van onderwijsreaders et cetera. De EC heeft hierbij een ogenschijnlijk tamelijk willekeurige selectie gemaakt van wat er in de lidstaten zoal aan uitzonderingen voorkomt. Bovendien stelt ze voor dat er geen andere dan de door haar genoemde uitzonderingen toelaatbaar zijn.

Het lijkt mij kansloos dat dit onderdeel van het voorstel overeind blijft. Onze adviescommissie Auteursrecht alleen al wijdt dertig van de vijftig pagina's van haar advies aan dit onderwerp. Zij stelt onder meer voor het stelsel niet gesloten te houden, maar juist een algemene 'open' uitzondering voor 'redelijke vormen van gebruik'

van het werk — *fair use* — toe te laten.

Daarnaast ontbreekt er in de concrete opsomming van de EC van alles en nog wat. Fraai komt dit bijvoorbeeld tot uiting bij de positie van de bibliotheken. In de opzet van de EC mogen deze uitsluitend in bepaalde bijzondere gevallen kopieën maken zonder toestemming van de auteur. De EC rekent daartoe werken die ter preservering moeten worden gekopieerd. Een uitzondering op het openbaarmakingsrecht wordt de bibliotheek in het geheel niet gegund.

Deze zuinigheid staat in schril contrast tot de behoeften en wensen van het bibliotheekwezen. De bibliotheken zouden begrijpelijkerwijs ook in de wereld van de nieuwe media het liefst zonder toestemming van de auteur werken aanbieden voor raadpleging ter plaatse (de leeszaal). Online zou de leeszaal dan echter 24 uur per dag geopend zijn en bovendien toegankelijk vanaf ieders stoel en met onbegrensde kopieermogelijkheden. Wat dat betekent voor de exploitatiepraktijk laat zich raden.

Het spreekt daarom voor zich dat de omzetting van de traditionele uitzonderingen voor de bibliotheek van morgen niet zonder meer kan plaatsvinden. De grens van het toelaatbare zal moeten worden bepaald aan de hand van hetgeen strikt noodzakelijk is voor de uitoefening van de bibliotheektaak in het maatschappelijk belang. Daarbij horen zaken als het ontsluiten, laagdrempelig toegankelijk maken en preserven van informatie. Zodra die bezigheid omslaat in commerciële activiteiten, of al te schadelijk wordt voor de reguliere exploitatie, is de grens van de toelaatbare uitzondering bereikt. Waar die grens in concreto zal worden getrokken, is een van de interessantste vragen op dit moment.

MARCEL DE ZWAAN

De auteur is advocaat bij Houthoff te Amsterdam en gespecialiseerd in intellectueel eigendom.